

Виклад змісту лекційної частини навчальної дисципліни
«Сучасні та класичні революції у порівняльній перспективі»

Визначення революцій. Гегель про революційну ідею. К.Маркс про роль непереборних історичних сил у здійсненні революцій. Х.Арендт — революції як вид відновлення свобод та привелеїв. Токвіль — застосування емпіричного підходу. Прості описові узагальнення (Брінтон, 1938), аналіз окремих факторів, таких, як “модернізація” (С.Хантінгтон, 1968) чи “відносна депривація” (Девіс, 1962, Гарр, 1970). Домінування структурного підходу до визначення революцій у 70-ті на 80-ті рр. ХХ ст. Збагачення теорій революції роботами, що досліджують суспільні рухи, поява літератури з “спірної політики” (contentious politics).

Т.Скокпол “Третє покоління революційного аналізу”: розгляд революції як поєднання множинних конфліктів поміж держави, елітних груп та нижчих класів. Революція — швидка, ґрунтовна трансформація державних та класових структур суспільства, яка супроводжується та частково проводиться за рахунок класових повстань знизу.

Голдстоун, сучасне визначення революцій: “Революції — це зусилля по трансформації політичних інститутів та фундаменту політичної влади у суспільстві, які супроводжуються формальною або неформальною масовою мобілізацією та неінституціоналізованими діями, що підривають існуючу владу”.

Причини революцій. К.Брінтон (1952) — дослідження 4х Великих революцій (Англійська, Французька, Російська, Китайська), парадоксальний висновок: усі суспільства, що пройшли крізь них, були на висхідній хвилі економічного розвитку напередодні революцій.

С.Липсет (1959) — революції негативно пов'язані з рівнем освіти.

Дж. Девіс — революції найбільш вірогідні тоді, коли за тривалим періодом економічного та соціального розвитку трапляється період різкого погіршення ситуації.

К.Маркс — соціальна напруга породжується економічними умовами робітників, коли вони не відповідають зростаючому добробуту капіталістів. Соціальна природа бажань призводить до зростання розриву між соціальною задоволеністю капіталістів та соціальною задоволеністю робітників.

А. де Токвіль — пояснення того, чому революції часто трапляються не в умовах найжорсткішого режиму, а в умовах послаблення тиску з боку режиму.

Т.Скокпол (1979) — дослідження ефектів міжнародного військового та економічного змагання на внутрішньодержавну стабільність.

Роль ідеологічного впливу та хвилі революцій. Антимонархічні, ліберальні, антиколоніальні, комуністичні, націоналістичні, релігійні, антикомуністичні революції.

Роль міжнародного втручання у перебіг революційних подій. Коли революційні режими є стійкими або нестійкими у відношенні до зовнішнього втручання. Приклади Французької революції, Російської, Китайської, В'єтнамської, Кубинської, Афганської, Української тощо.

Вплив торгових мереж та транснаціональних корпорацій на результати революцій.

Роль внутрішніх відносин між державною владою, елітними та народними групами. Приклади Англійської революції, Американської, Французької, Російської, Китайської, В'єтнамської, Кубинської, Турецької, Іранської, Єгипетської, Мексиканської, Нікарагуанської, Афганської, Української тощо.

Роль ведення війн державою у сприянні революційним подіям. Приклади Англійської революції, Французької, Російської, Китайської, В'єтнамської тощо.

Демографічні, економічні, соціокультурні чинники революцій.

Типи революцій.

Х.Лассуелл та А.Каплан (1950) — 3 категорії революцій: палацові революції, політичні революції, соціальні революції

Дж.Росено (1964): кадрові війни, війни за владу, структурні війни

С.Хантінгтон (1962): внутрішня війна, революційний пугч, реформаторський пугч, палацова революція

Показники масової участі, тривалості революційних подій, застосування насилля, та намірів повстанців у визначенні типу революцій. Категоризація Англійської революції, Американської, Французької, Російської, Китайської, В'єтнамської, Кубинської, Турецької, Іранської, Єгипетської, Іракської, Нікарагуанської, Мексиканської, Афганської, революцій у країнах Латинської Америки, Близького Сходу, Українських революцій тощо за вказаними критеріями.

Характерні ознаки Великих революцій, соціальних революцій, революцій еліт, народних революцій, революцій, що не відбулися, тощо. Категоризація Англійської революції, Американської, Французької, Російської, Китайської, В'єтнамської, Кубинської, Турецької, Іранської, Єгипетської, Іракської, Нікарагуанської, Мексиканської, Афганської, революцій у країнах Латинської Америки, Близького Сходу, Українських революцій тощо за вказаними ознаками.

Види народних революцій.

С.Хантінгтон — 2 типи революцій за способом мобілізації на революційні дії — центральні революції (Франція, Росія, Іран, Філіппіни, Індонезія, Україна) та периферійні (Куба,

В'єтнам, Нікарагуа, Заїр, Афганістан, Мозамбік).